

אמר ליה: אין גובין מתנינן לה בדברי רב אבא. וכן אמר רב נחמן.

ואלא הלכתא לאפוקי מאי?

אי לאפוקי מדברי רבא, [דאמר לעיל, "אף קכט-א בראשון"] הא אינו חולק על דברי רב אבא, רק מוסיף הוא⁽⁸²⁾.

אי דמר בר רב אשי, [דאכשר אף באבא דאבא], הא אמרינן לעיל, לית הלכתא כמר בר רב אשי.

אי לאפוקי מדרשמואל ורב ששת ורב פפא, [לגבי מי שראה עדות ונתעוור] הא איתותבו לעיל.

אלא לאפוקי מדברי יוחנן שפסק לעיל כרבנן שאב אינו נאמן לומר על בנו "בכור הוא" נגד חזקה.

ומאתקפתא דמר בר רב אשי. שהקשה לעיל גבי חיוב שבועת מודה במקצת.

שנינו במשנה: "המחלק נכסיו על פיו ריבה

ואפילו לרבי עקיבא דאמר משיב אבדה הוי⁽⁸¹⁾, הכא חייב שבועה, דהני מילי היבא דליבא עדים, ואינו מיוחד לטעון שנים היו ולא שלשה, אזי חשיב כמשיב אבדה. אבל היבא דאיבא עדים, כיון שאינו יודע מה באו להעיד, אירתותי אירתת [חושש] לשקר, ולכן הודה במקצת וחייב שבועה.

מתקיף לה מר בר רב אשי: אדרבה אפילו לרבי שמעון בן אלעזר דאמר מודה מקצת הטענה הוי, הני מילי היבא דליבא עדים דקא מסייעי ליה, אבל היבא דאיבא עדים דקא מסייעי ליה, ויכול לפטור את עצמו מכל הסכום על פי דבריהם, ודאי משיב אבדה הוי במה שהודה במקצת, ויש לנו לפוטרו משבועה?.

דרש מר זוטרא משמיה דרב שימי בר אשי: הלכתא בכל הני שמעתתא כדשלח ליה רבי אבא לרב יוסף בר חמא.

אמר ליה רבינא לרב אשי, דרב נחמן מאי? כלומר, הרי קיימא לן כרב נחמן בדיני, ולעיל פליג רב נחמן על דברי רב אבא, ואמר, "אין גובין מן העבדים". וקשיא הלכתא אהלכתא?

81. במסכת בבא מציעא אמרינן: שטר שכתוב בו "פלוגי ליה מפלוני סלעין דינרים", ולא כתוב כמה סלעיםלוה.

ואף בנידון דידן, אילולי שהודה במקצת, סמכין על העדים שפטורוהו מן הכל, והוי כמשיב אבדה. ואמאי חייב שבועת מודה במקצת?

82. ברשב"ם מבואר שגם לדעת רב אבא שלישי בראשון כשר, כיון שההלכתא ד"לא יומתו אבות על בנים" לא ממעטת אלא שני, ולא

מלוה אומר, חמשה. ולוה אומר, שלשה. רבי שמעון בן אלעזר אומר: כיון שהודה במקצת הטענה ישבע.

רבי עקיבא אומר, אינו אלא כמשיב אבדה, ופטור משבועה על המנה השלישי. כיון שאילו היה שותק, אי אפשר לגבות בשטר זה אלא שני סלעים. ועל השלישי שהודה

מה שנתן במתנה⁽⁸⁴⁾.

רבי אלעזר אומר: אפילו אדם אחד, ושתי שדות, או שדה אחת ושני בני אדם, קנה. כיון שהזכיר לשון מתנה, ודאי כוונתו לתת לשניהם באותו אופן.

אבל בשתי שדות, ושני בני אדם, כגון, "תנתן שדה זו לראובן, ושמעון ירש שדה אחרת", לא. כיון שהגופין והשדות חלוקות זו מזו, לא מועילה המתנה שנתן לאחד להציל על הירושה שנתן לאחר.

כי אתא רבין אומר: האומר לבניו "תנתן שדה פלונית לפלוני, וירש פלוני שדה פלונית", דהיינו שתי שנות, ושני בני אדם, רבי יוחנן אומר: קנה. רבי אלעזר אומר: לא קנה.

אמר ליה אביו לרבין: אנחתת לן הדא, ואתקפת לן הדא. [אחד מדברך נח לנו, והשני קשה, כדלהלן]:

בשלמא דרבי אלעזר אדרבי אלעזר לא קשיא, כאן באדם אחד ושתי שדות, כאן בשני בני אדם ושתי שדות⁽⁸⁵⁾.

לאחד ומיעט לאחר, והשה להם את הבכור דבריו קיימים. ואם אמר משום ירושה לא אמר כלום. כתב בין בתחילה בין באמצע בין בסוף משום מתנה דבריו קיימין".

מבאר הגמרא: היכי דמי מתנה בתחלה, היכי דמי באמצע, היכי דמי בסוף?

כי אתא רב דימי אמר רבי יוחנן: אם כתב, "תנתן שדה פלונית לפלוני, וירשה", זו היא מתנה בתחלה.

"ירשה, ותנתן לו", זו היא מתנה בסוף.

"וירשה, ותנתן לו, וירשה", זו היא מתנה באמצע⁽⁸³⁾.

ודוקא באדם אחד ושדה אחת, אבל באדם אחד ושתי שדות כגון אמר "תנתן שדה פלונית לראובן, וירש שדה אחרת", או שדה אחת ושני בני אדם, כגון, "חצי שדה פלונית תנתן לראובן, ושמעון ירש את חציה השני", לא.

כלומר, מה שאמר לשון מתנה אינו מציל את השדה שנתן בלשון ירושה. ולא קנה אלא

שלישי.

אך לדעת רבינו תם, רבא חולק על דברי רב אבא. ופירוש הגמרא לשיטתו, לאפוקי מאי? אי לאפוקי מדרבא, מוסיף הוא על דברי רב אבא, ואי אתא למיפסק דוקא שלישי בשני כשר ולא שלישי בראשון, היה לו לומר "אין הלכה כרבא".

83. רב דימי בא ללמדינו, שלא תאמר "תחילה וסוף" דקתני במתניתין היינו תחילת השטר וסוף השטר, ובמקרה שלא כתב כלל לשון ירושה, אלא אף אם כתב לשון ירושה וכתב בתחילה או

באמצע או בסוף לשון מתנה, מהני. תוספי הרא"ש.

84. דעת הרשב"ם, שאותו שנתן לו במתנה ודאי קנה. וכל הנדון לאותו שנתן לו בתורת ירושה.

אך דעת הריב"ם (הובא בשימ"ק), הואיל ונתן לשניהם כאחד, תלי במחלוקת האמוראים לקמן (קמג"א) גבי "קני את וחמור", האם בטל כל המקח.

85. צריך באור, מדוע נזקקה הגמרא לתרץ דברי

בשבת [כל שבוע], וראוין ליתן סלע, כלומר, מזונותיהם עולים סלע, נותן להן סלע. כיון שלא התכוין האב אלא לומר שלא יפריזו לתת להם יותר מדאי.

ואם אמר "אל תתנו להן אלא שקל", אין נותנין להן אלא שקל.

קכט-ב ואם אמר "אם מתו יירשו אחרים תחתיהם", גילה בדעתו שנוח לו בצימצום טפי, כדי שישתיירו מהנכסים עבור ירושת אחרים. ולכן בין שאמר "תנו שקל", בין שאמר "אל תתנו אלא שקל", אין נותנין להן אלא שקל. עד כאן הברייתא.

ומכאן הוכיח רב ששת: הא הכא דאמר לשון מתנה לבניו, ולשון ירושה לאחרים, הא כשתי שדות וכשני בני אדם דמי, ובכל זאת קתני דקני. וכדברי רב ששת.

ודחינן: הוא מוטיב לה והוא מפרק לה, מדובר בברייתא בראוי ליורשו. וכרבי יוחנן בן ברוקה היא. שאם אמר על מי שראוי ליורשו דבריו קיימין. כדלהלן (קל-א).

אמר רב אשי, תא שמע: האומר "נכסי לך, ואחריך יירש פלוני, ואחרי אחריך יירש פלוני". מת ראשון, קנה שני. מת שני, קנה שלישי. ואם מת שני בחיי ראשון, יחזרו נכסים ליורשי ראשון.

והא הכא דכשתי שדות ושני בני אדם דמי, וקתני דקנה?

וכי תימא הכא נמי בראוי ליורשו, ורבי יוחנן בן ברוקה היא.

אלא דרבי יוחנן אדרבי יוחנן קשיא, דלעיל אמר רבי יוחנן שאדם אחד ושתי שדות לא קנה, ואילו הכא אמר "קנה"?

ומתרצת הגמרא: אמוראי נינהו, ואלבא דרבי יוחנן. כלומר, נחלקו האמוראים בדעת רבי יוחנן.

וריש לקיש אמר: בשתי שדות ושני בני אדם לא קנה, עד שיאמר ירושה בתחילה וירושה בסוף ומתנה באמצע, כגון, "פלוני ופלוני יירשו שדה פלונית ופלונית שנתתם להם במתנה ויירשום".

ובמקרה זה, נלמד לשון מתנה מלשון ירושה. וכשם שלון ירושה נאמרה לשניהם, אף לשון מתנה שבאמצע נאמרה לשניהם.

ונדון זה תלוי בפלוגתא דאמוראי המובאת להלן: אמר רב המנונא, לא שנו אלא אדם אחד ושדה אחת, אבל אדם אחד ושתי שדות, שדה אחת ושני בני אדם, לא.

ורב נחמן אמר: אפילו אדם אחד ושתי שדות, שדה אחת ושני בני אדם, אבל שתי שדות ושני בני אדם, לא.

ורב ששת אמר: אפילו שתי שדות ושני בני אדם.

נמצא: רב המנונא כרב דימי, ורב נחמן כרב אלעזר, ורב ששת כרבי יוחנן.

אמר רב ששת מנא אמינא לה [מהו המקור לדבריו]: דתניא, שכיב מרע המצוה על נכסיו, או היוצא למדינת הים, האומר, "תנו שקל [שקל הוא שני דינרים, דהינו חצי סלע] לבני

רבי אלעזר, הא להדיא אמר רבי אלעזר "אפילו אדם אחד ושתי שדות, שדה אחת ושני בני אדם,